

21. Dyplomacja po śmierci generała Sikorskiego

Po katastrofie gibraltarskiej i śmierci premiera Władysława Sikorskiego na czele nowo sformowanego rządu RP stanął Stanisław Mikołajczyk. 14 lipca 1943 roku funkcję ministra spraw zagranicznych w jego gabinecie objął Tadeusz Romer, były poseł w Portugalii i Japonii, a od 1942 roku do zerwania stosunków polsko-radzieckich ambasador RP w Moskwie. Okres, w którym piastował tekę ministra był czasem słabnięcia międzynarodowej pozycji Polski. Na konferencji w Teheranie w końcu 1943 roku pod nieobecność Polaków określono zasadniczy kształt granic Polski. Rząd radziecki działał w tym czasie metodą faktów dokonanych – na zajmowanych przez Armię Czerwoną terenach wschodniej Polski ustanawiał własną administrację i tworzył podległy sobie ośrodek władzy w postaci Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Słabość pozycji rządu RP symbolizowała wizyta Mikołajczyka w Moskwie w sierpniu 1944 roku, gdy premier nie zdołał nawet uzyskać pomocy dla walczącej Warszawy. Zachodni sojusznicy domagali się, by strona polska ustąpiła wobec Rosjan ze swego postulatu uznania granic i integralności państwa polskiego.

W listopadzie 1944 roku rząd Mikołajczyka, targany wewnętrznymi sprzecznościami dotyczącymi polityki zagranicznej, stosunków polsko-radzieckich oraz przyszłego państwa polskiego podał się do dymisji. W nowym gabinecie, sformowanym pod przewodnictwem Tomasza Arciszewskiego, funkcję ostatniego ministra spraw zagranicznych uznawanego przez sojuszników rządu RP w Londynie objął Adam Tarnowski, były poseł RP w Bułgarii. Odsunięcie rządu od wpływu na decyzje podejmowane w sprawie Polski uwidoczniło się najwyraźniej podczas konferencji jałtańskiej w lutym 1945 roku, gdzie przywódcy Zachodu zgodzili się na oddanie Polski do strefy wpływów ZSRR. Rząd Arciszewskiego ostro przeciwko temu zaproponował, ale protestu tego nie pozwolono nawet opublikować.

Przyłot delegacji polskiej do Londynu po zakończeniu wizyty premiera Stanisława Mikołajczyka w Moskwie, 13 sierpnia 1944 roku; w pierwszym rzędzie w środku, w rozpiętym płaszczu premier Mikołajczyk, obok po prawej, z kapeluszem w ręku minister Tadeusz Romer, w jasnym płaszczu min. Jan Stańczyk, za nim minister obrony gen. Marian Kukiel i ostatni z prawej były ambasador RP w Moskwie Stanisław Kot.